

W ŚWIAT
Z KLASĄ

Sprawiedliwe czy niesprawiedliwe?

ZESTAW ĆWICZEŃ DO BADANIA ZMIAN
W POSTAWACH MŁODZIEŻY WOBEC GLOBALNYCH WYZWAŃ

06

Sprawiedliwe czy niesprawiedliwe?

12 LAT

40–60 MINUT

#SPRAWIEDLIWOŚĆ
#KRYTYCZNE MYŚLENIE
#KONSUMPCJA I PRODUKCJA
#ZMIANA KLIMATU
#GLOBALNY RYNEK
#UBÓSTWO

Czego chcę się dowiedzieć?

- Nie zawsze da się jednoznacznie określić, co jest *sprawiedliwe*, a co *niesprawiedliwe*. Ludzie mają różne punkty widzenia i opinie oraz stosują różne kryteria oceny. To ćwiczenie sprawdza, jak uczniowie i uczennice rozumieją pojęcia *sprawiedliwy* i *niesprawiedliwy* oraz jak rozwinięte jest ich rozumienie sprawiedliwości społecznej.

Co jest potrzebne do przeprowadzenia ćwiczenia?

- Skala opinii: może być narysowana na kartce A4 lub większej. Ważne, by była przedstawiona w taki sposób, żeby dało się na niej umieszczać stwierdzenia, na których będą pracowali uczniowie i uczennice.

**bardzo niesprawiedliwe
raczej niesprawiedliwe
ani sprawiedliwe, ani niesprawiedliwe
raczej sprawiedliwe
bardzo sprawiedliwe**

- Zestawy stwierdzeń w trzech tematach dotyczących tego, co jest sprawiedliwe, a co nie (w załączniku).

Jak poprowadzić ćwiczenie?

- Podziel uczniów i uczennice na grupy liczące 3-5 osób. Daj każdej grupie zestaw kart ze stwierdzeniami i kopię skali opinii. Poproś uczniów i uczennice, żeby podzielili się swoimi opiniami z resztą grupy i wspólnie spróbowali umieścić stwierdzenia na skali. Możesz dać grupom ten sam zestaw stwierdzeń lub różne zestawy.

- Zbierz skale z przyklejonymi stwierdzeniami lub zrób im zdjęcia i na ich podstawie zapisz, jak uczniowie i uczennice przydzielili stwierdzenia. Zwróć uwagę, co do których opinii uczniowie i uczennice byli zgodni, a które opinie były kontrowersyjne.
- Podziel się wynikami z całą grupą. Poproś, by uczennice i uczniowie uzasadnili, dlaczego co do niektórych opinii byli szczególnie zgodni, a do innych nie.

Jak analizować wyniki?

- Sprawdź odpowiedzi wszystkich grup i przypisz wyniki do poszczególnych stwierdzeń: bardzo niesprawiedliwe (1), raczej niesprawiedliwe (2), ani sprawiedliwe, ani niesprawiedliwe (3), raczej sprawiedliwe (4), bardzo sprawiedliwe (5).
- Rozważ, czy dyskusja uczniów i uczennic odzwierciedla te wyniki.
- Rozważ, czy uczniowie i uczennice przypisali różne wyniki do sytuacji, które są im najbliższe/najodleglejsze. Które stwierdzenie uzyskało najwyższy/najniższy wynik? Czy widać w tym jakąś prawidłowość? Uczniowie i uczennice mogą np. mieć różne opinie na temat dystrybucji bogactwa w kontekście własnego państwa, a inne w kontekście globalnym.

Jak ocenić zmianę?

- Możesz powtórzyć ćwiczenie z tymi samymi, innymi lub zmodyfikowanymi stwierdzeniami.
- Czy uczniowie i uczennice odróżniają sprawiedliwość od równości?
- Czy rozumieją pojęcia „praw” i „sprawiedliwości”?
- Czy mają pomysły na ograniczenie niesprawiedliwości?
- Czy wykazują chęć podjęcia działań, czy może ich zdaniem niesprawiedliwości nie da się uniknąć?

Jakie działania można zaproponować po ćwiczeniu?

- Zbadaj, jak można rozumieć sprawiedliwość: jako równość (np. nauczyciel lub nauczycielka poświęca wszystkim tyle samo czasu), w zależności od zasług (np. ci, którzy wkładają najwięcej wysiłku, dostają więcej nagród) i w zależności od potrzeb (np. uczniowie i uczennice, którzy gorzej sobie radzą, otrzymują więcej pomocy). Wykorzystaj różne przykłady, by zbadać rozmaite perspektywy, np. angielskojęzyczny materiał poświęcony różnicy między sprawiedliwością a równością: <https://www.bbc.co.uk/teach/class-clips-video/whats-fair/zh98qp3>.
- Artykuł CEO pt. „Prawo do rozwoju”, dotyczący również globalnych niesprawiedliwości: <https://bit.ly/CEOPrawoDoRozwoju>.
- Scenariusze zajęć CEO dotyczące różnych tematów wokół sprawiedliwości społecznej:
 - żywność i rolnictwo na świecie
GODZINA WYCHOWAWCZA: ćwiczenie pt. *Różne perspektywy*. Uczniowie i uczennice dostrzegą i przeanalizują różne spojrzenia na zagadnienia pomocy żywnościowej i dotacji do rolnictwa w krajach Europy i USA oraz zrozumieją i omówią argumenty różnych stron: <https://bit.ly/CEORoznePerspektywy>.

GEOGRAFIA (klasa VIII): scenariusz CEO pt. *Nikt nie powinien być głodny – żywność na świecie*. Uczniowie i uczennice zapoznają się z zagadnieniami niedożywienia i marnowania żywności, a także podadzą propozycje rozwiązań ograniczających ilość marnowanej żywności w skali globalnej i lokalnej: <http://bit.ly/CEOŻywnośćŚwiat>.

- zdrowie i dostęp do leków

GODZINA WYCHOWAWCZA: ćwiczenie pt. *Sprawiedliwe rozwiązanie*. Uczniowie i uczennice wyjaśniają, jak rozumieją pojęcie sprawiedliwości i zastanowią się, jakie rozwiązania można uznać za sprawiedliwe: <https://bit.ly/CEOSprawiedliweRozwiazanie>.

- zrównoważony rozwój i technologie

FIZYKA, GODZINA WYCHOWAWCZA: ćwiczenie pt. *Sprawiedliwość technologiczna – w kręgu opinii*. Ta aktywność ułatwia dyskusję młodzieży wokół tematyki technologii i dostępu do niej. Pozwala na wymianę argumentów i ćwiczenie umiejętności słuchania innych osób: <https://bit.ly/CEOSprawiedliwoscTechnologiczna>.

Załącznik

W klasie

Nauczyciel lub nauczycielka poświęca tyle samo czasu każdemu uczniowi i uczennicy.	Nagrody dostają te uczennice i ci uczniowie, którzy pracują najciężej.	Nagrody dostają te uczennice i ci uczniowie, którzy są najbystrzejsi.
Nagrody dostają uczennice i uczniowie z najwyższymi ocenami.	Wszystkie uczennice i wszyscy uczniowie dostają takie same nagrody.	Wszystkie uczennice i wszyscy uczniowie dostają taką samą ocenę.
Nauczyciel lub nauczycielka poświęca więcej czasu tym uczennicom i uczniom, którzy potrzebują pomocy.	Wszyscy dostają nagrodę, jeśli cała klasa osiąga sukces. Jeśli choć jednemu uczniowi lub uczennicy się nie uda, nikt nie dostaje nagrody.	Nauczyciel lub nauczycielka poświęca więcej czasu tym uczennicom i uczniom, którzy najlepiej się zachowują.

Zmiana klimatu

Zmiana klimatu to szereg zjawisk, które wpływają na globalną pogodę i klimat, w tym wzrost temperatur oraz zanieczyszczenie powietrza, wody i gleby. Współcześnie do zmiany klimatu znacząco przyczynia się wysokie tempo spalania paliw kopalnych.

Do zmiany klimatu najbardziej przyczynia się bardzo niewielki odsetek ludności świata.	Zmiana klimatu w pierwszej kolejności wpłynie na osoby i obszary najbiedniejsze.	Ludzie powinni móc latać, dokąd i ile chcą – nieważne, jak wpływa to na klimat.
Żeby zmniejszyć wpływ ludzi na klimat, należy zachęcać ich, by kupowali mniej i wybierali produkty lokalne.	Firmy, które przyczyniają się do zmiany klimatu, powinny podjąć odpowiednie kroki, by ich działania stały się przyjazne klimatowi i środowisku.	Rządy powinny inwestować w transport publiczny, by zmniejszyć emisję CO ₂ .
Konsekwencje zmiany klimatu w większym stopniu dotyczą kobiet niż mężczyzn.	Żeby zmniejszyć negatywny wpływ na klimat, każdy z nas powinien ograniczyć swoje potrzeby (transportowe, konsumpcyjne itp.)	Skutki działań poprzednich i obecnego pokolenia przejawiające się w postaci zmiany klimatu odczują przyszłe pokolenia.

Bogactwo i ubóstwo

W obrębie poszczególnych państw oraz między państwami występują różnice w poziomie zamożności.

10% najbogatszych osób na świecie ma mniej więcej tyle bogactwa, co pozostałe 90% świata.	Powinien istnieć limit bogactwa, które może zgromadzić jedna osoba.	Każdy powinien mieć dom, dostęp do urządzeń sanitarnych, żywności, edukacji i opieki zdrowotnej.
Niektóre osoby ubogie pracują ciężiej niż niektóre osoby zamożne.	Całe bogactwo powinno być równo rozdzielone.	Osoby zamożne bardziej przyczyniają się do zanieczyszczenia środowiska i bardziej szkodzą klimatowi.
Osoby zamożne powinny pomagać ubogim z pobudek charytatywnych.	Osoby zamożne powinny pomagać ubogim, bo tak jest sprawiedliwie.	Osoby zamożne nie są odpowiedzialne za los osób ubogich.

Sprawiedliwy i niesprawiedliwy światowy handel

Czekolada powstaje z ziaren kakaowca. 85% kakao wytwarza się w Afryce Zachodniej (Wybrzeże Kości Słoniowej, Ghana, Kamerun i Nigeria).

W państwach produkujących kakao pracownicy plantacji często zarabiają zaledwie 1 euro dziennie.	W państwach produkujących kakao niektóre dzieci pracują na plantacjach w niebezpiecznych i szkodliwych dla zdrowia warunkach.	W państwach produkujących kakao większość dzieci pracujących na plantacjach nigdy nie próbowała czekolady.
Europa (10% ludności świata) spożywa 40% produkowanej na świecie czekolady.	W państwach produkujących kakao dzieci pracujące na plantacjach nie chodzą przez to do szkoły.	Dyrektor generalny europejskiej firmy produkującej czekoladę zarabia zwykle 10 milionów euro rocznie.